

DOI: <https://doi.org/10.54937/2026.9788056112410.193-196>

DVA PRÍSTUPY K DUCHOVNÉMU RASTU: CESTA RASTU TERÉZIE Z AVILY A MALÁ CESTA TERÉZIE Z LISIEUX

TWO APPROACHES TO SPIRITUAL GROWTH: THE PATH OF GROWTH OF TERESA OF ÁVILA AND THE LITTLE WAY OF THÉRÈSE OF LISIEUX

LUKÁŠ VANÍK

Catholic University in Ružomberok, Slovakia / Veterná 2010/19, Ružomberok
Email: lukas.vanik596@edu.ku.sk/lukasvanik@gmail.com
ORCID iD: 0009-0009-7375-8916

ABSTRAKT

O duchovný rast a hlbšie posvätenie sa kresťania usilovali od zrodu Cirkvi. V priebehu dejín sa postupne vyprofilovali rôzne prístupy k duchovnému životu. Už v najstarších časoch duchovní učitelia rozlišovali medzi tými, ktorí len vstupujú na cestu duchovného rastu (začiatokníkmi), tými, ktorí na nej už robia pokroky (pokročilými), a tými, ktorí majú značný úsek cesty za sebou (dokonalými). Týmto trom skupinám zodpovedajú aj tri tradičné etapy duchovného života: cesta očisťovania, cesta osvietenia a cesta zjednotenia.

V novovekých dejinách Katolíckej cirkvi sa však začal objavovať nový, do istej miery inovatívny prístup. Jednou z jeho priekopníčok bola svätá Terézia z Lisieux. Tento prístup nekladie dôraz na namáhavé a systematické vystupovanie po „stupňoch dokonalosti“ ani na meranie duchovného pokroku, ale zdôrazňuje jednoduchosť, dôveru a úplnú odovzdanosť Bohu.

Cieľom tejto štúdie je preskúmať tieto rozdielne prístupy k duchovnému rastu a poukázať na ich vnútorné súvislosti i aktuálny význam pre kresťanov dnešnej doby.

Kľúčové slová: *posvätenie, prístup, rast, cesty*

ABSTRACT

Christians have strived for spiritual growth and deeper sanctification since the birth of the Church. Over the course of history, various approaches to the spiritual life gradually took shape. Already in the earliest periods, spiritual teachers distinguished between those who were just beginning their journey (beginners), those who were making progress (the advanced), and those who had already travelled far (the perfect). These three groups correspond to the traditional stages of the spiritual life: the way of purification, the way of illumination, and the way of union.

In the modern history of the Catholic Church, however, a new and in many respects innovative approach began to emerge. One of its pioneers was Saint Thérèse of Lisieux. This approach places less emphasis on laborious and systematic ascent through “degrees of perfection” or on measuring one’s progress, and instead highlights simplicity, trust, and complete surrender to God.

The aim of this study is to examine these different approaches to spiritual growth and to show their inner connections as well as their continuing relevance for Christians in the modern world.

Keywords: *approach, growth, sanctification, ways*

ÚVOD

Ježišovi nasledovníci už od počiatku Cirkvi vnímali, že vo svojom kresťanskom povolani môžu ďalej rásť a môžu i čoraz väčšími prehlbovať svoj vzťah s Kristom. Aj keď sa v rámci svojho výskumu venujeme primárne otázkam týkajúcim sa klasickej náuky o troch etapách duchovného rastu, predsa sa pri tomto skúmaní stretáme aj s fundamentálnejšími a všeobecnejšími otázkami týkajúcimi sa posväcovania a procesu vedúceho k zjednoteniu s Bohom. Platí pritom, že práve na prístupe k tradičnej náuke o troch etapách (pod ktorými rozumieme cestu očisťovania, lat. *via purgativa*, cestu osvecovania, lat. *via illuminativa*, a cestu zjednocovania, lat. *via unitiva*) môžeme vidieť, ako sa jednotliví autori stavajú aj k duchovnému rastu ako takému.

DVE ZÁKLADNÉ CESTY

V čase vyhradenom na krátky konferenčný príspevok sa iste nedajú obsiahlo rozobrať dejiny spirituálnej teológie a pohľad všetkých významných teológov na duchovný rast ako taký. S istým zjednodušením môžeme povedať, že v novovekej katolíckej spirituálnej teológii vidíme hlavne dva prístupy k osobnému posväcovaniu a zjednocovaniu s Bohom:

1. cestu rastu a postupného stúpania k dokonalosti;
2. cestu odovzdanosti, dôvery a úsilia o malosť, ktorá sa nazýva aj *malou cestou*.

Cesta rastu

Cesta rastu sa vyznačuje predovšetkým úsilím o upevňovanie čností a prehlbovanie modlitby. Tieto dva prostriedky duchovní autori vnímajú ako neodmysliteľne potrebné k prehlbovaniu vzťahu s Kristom a – toho najdôležitejšieho, o čo sa má duša v tomto živote snažiť – k zjednoteniu s Bohom.

Cestu rastu dobre odzrkadľuje práve tradičná náuka o troch etapách: kresťan sa po svojom obrátení k Bohu musí najskôr očistiť od svojich hriechov. To sa deje jednak prostredníctvom sviatostí, obzvlášť prostredníctvom krstu a sviatosti zmierenia, no aj osobným úsilím o ďalšie posväcovanie. Kresťan-záčiatok sa preto musí vyhýbať blízkym príležitostiam na hriech – najmä tým, do ktorých zvykol upadnúť pred svojím obrátením. Toto preňho platí ešte väčšími než pre kresťana, ktorý už v duchovnom živote pokročil, pretože ten jednak ľahšie preukne lesť nepriateľa, ale je aj väčšími upevnený v milosti [1]. Pokročilý kresťan, čiže kresťan na ceste osvecovania, sa má zasa rozjímavou modlitbou a úsilím o rast v čnostiach snažiť čoraz lepšie nasledovať Krista a pripodobňovať sa mu. Ak sa mu to bude dariť, postupne prejde na cestu zjednocovania, teda vstúpi do etapy hlbšieho zjednocovania sa s Bohom, najmä prostredníctvom praktizovania heroických čností, v mnohých prípadoch aj s pomocou vznešenejšej formy modlitby, takzvanej vliatej kontemplácie. Ako typického novovekého predstaviteľa tohto prístupu by sme mohli spomenúť svätú Teréziu z Avily, ktorá vo svojom diele *Vnútorý hrad* ukazuje jasné odstupňovanie siedmich stupňov duchovného života [1].¹

Malá cesta

Druhá cesta – ktorú sme nazvali *malou cestou* či cestou dôvery a malosti – na prvý pohľad akoby obracia naruby ciele prvej cesty, keďže človek je pri nej vedený skôr k úsiliu o malosť než veľkosť. Typickou predstaviteľkou tejto cesty je druhá svätá Terézia, Terézia z Lisieux, autorka takzvanej „malej cesty“. Práve táto jej *malá cesta* sa často stavia do kontrastu s klasickým stúpaním po stupienkoch dokonalosti: „Teraz už netreba namáhavo stúpať po schodoch, boháčom schodisko výhodne nahradí výťah. Aj ja som chcela vynájsť výťah, ktorý by ma vyniesol až k Ježišovi, lebo som príliš malá, aby som stúpala po namáhavom schodisku dokonalosti. Hľadala som teda vo svätých knihách odkaz na výťah, na predmet mojej túžby, a čítala som tam slová, ktoré vyšli z úst Večnej Múdrosti: ‚Kto je malý, nech príde ku mne‘ (Prís 9, 4; Vg). A tak som prišla s tušením, že som našla, čo som hľadala [2].“

Preto Terézia dospela k rozhodnutiu, že bude kráčať cestou malosti, pokory a dôvery:

---

¹ Tieto stupne nazýva Terézia *príbytky* (šp. *las moradas*). Týchto sedem stupňov príbytkov je umiestnených v duši, v strede ktorej prebýva ako v najvnútornejšej komnate hradu sám Boh.

„Chcela som sa dozvedieť, Bože môj, čo by si urobil maličkému, ktorý by odpovedal na tvoju výzvu, hľadala som ďalej, a hľa, čo som našla: „Ako keď niekoho teší matka, tak budem ja tešiť vás. V lone vás budú varovať a na kolenách vás budú láskat“ (Iz 66, 12). Ach, nikdy moju dušu nepotešili nežnejšie, melodickéjšie slová; výťah, ktorý ma má vyniesť až do neba, je tvoje náručie, Ježišu! Na to nepotrebujem vyrásť, naopak, musím ostať malá, musím sa čoraz viac zmenšovať [2].“

Teréziinou cestou k zjednoteniu s Bohom je teda snaha o malosť a pokoru. Nechce v očiach druhých rásť, ale stávať sa malou; chce byť ponížená a prehliadaná. Terézia z Lisieux netuži kontrolovať svoj nebeský bankový účet („Neviem, či som bohatá, alebo nie, to... uvidím v nebi.“), nechce úzkostlivo kontrolovať svoj pokrok v čnostiach a v modlitbe – toto prenecháva Ježišovi. Ona sa chce venovať len tomu, aby bola malá vo svojich očiach i v očiach sveta. A toto sa jej aj skutočne podarilo, keďže v čase jej smrti o tejto budúcej učiteľke Cirkvi jedna jej sestra povedala, že jej život bol taký nezaujímavý, že ani nevie, čo o nej napíšu do jej nekrológu [3].

ZDANLIVÝ ROZKOL

Preto pred nami vyvstáva otázka, či si tieto dva prístupy k duchovnému rastu navzájom neodporujú a nekonkurujú si. Nezavádzajú tieto dva prístupy k duchovnému rastu do spirituálnej teológie akúsi dichotómiu či dvojkoľajnosť? A, ak áno, naozaj si musí človek vybrať, či sa vyberie *cestou rastu* na jednej strane a bude sa usilovať o dosiahnutie čnosti a prehĺbenie modlitby, alebo sa radšej bude sústrediť na malosť, pokoru, odovzdanosť a dôveru v Boha, ktoré sú charakteristickými atribútmi *malej cesty*?

Pomôcť zodpovedať túto otázku nám môže pozornejšie preskúmanie podstaty, bezprostredného cieľa a základných prvkov oboch týchto ciest.

Podstatou oboch týchto ciest je rast v láske; konečným cieľom tak *cesty rastu*, ako aj *malej cesty* je dosiahnutie hlbšieho zjednotenia s Kristom. Vidíme teda, že v tomto smere sú obe tieto cesty zajedno a nijako si neodporujú.

Bezprostredným cieľom prvej cesty, ktorú sme tu nazvali *cestou rastu*, je prehlbovanie čnosti a vernejšie pripodobňovanie sa Kristovi. Bezprostredným cieľom *malej cesty* je zasa „vymotanie sa zo seba“ [4][5], opustenie zameranosti na seba a úplne obrátenie svojho zraku ku Kristovi, od ktorého prichádza naša spravodlivosť a spása. Pri pohľade na tieto ciele jasne vidíme, že tieto prístupy k duchovnému rastu si navzájom neodporujú, ale dokonalo sa dopĺňajú.

Jednota oboch týchto ciest sa prejavuje aj v duchovných cvičeniach a čnostiach, na ktoré obe tieto cesty kladú dôraz. Terézia z Avily vo svojich dielach opakovane zdôrazňuje, že pre duchovný rast sú kľúčové tri prvky: pokora, láska k blíznym a odpútanosť od vecí tohto sveta. Tomu dokonale zodpovedajú tri prvky, ktoré zdôrazňuje aj jej duchovná dcéra a autorka *malej cesty*, Terézia z Lisieux. Tá totiž kladie veľký dôraz na uvedomovanie si vlastnej malosti, na drobné skutky lásky konané pre blíznym a na detskú dôveru v Boha.

ZÁVER

Môžeme teda skonštatovať, že rozkol medzi týmito dvomi prístupmi k duchovnému rastu je len zdanlivý. Tak jedna, ako aj druhá cesta kresťania vedie k tomu, aby „si vyzliekol starého človeka“ a „obliekol si človeka nového“ (porov. Kol 3, 9 – 10) a aby v jeho duši, parafrázujúc slová Jána Krstiteľa, ubúdalo jeho ego, a pribúdalo Kristus (porov. Jn 3, 30)[6]. Taktiež je dobré spomenúť, že pri duchovnom raste tajomne spolupracuje Božia milosť a ľudská vôľa. I v tomto smere sú tieto dva prístupy komplementárne, keďže *cesta rastu* viac poukazuje na našu úlohu pri duchovnom raste, a *malá cesta* zasa kladie dôraz na Božiu iniciatívu a primát milosti [7].² Tieto dva prístupy môžeme teda vnímať skôr ako pohľad na duchovný rast z dvoch rôznych uhlov. Líšiť sa však môžu vo svojom využití. Po *malej ceste* môže smelo kráčať jednotlivec s vedomím, že na nej tak ľahko nezablúdi. Najväčším nepriateľom duchovného rastu je totiž pýcha a človek, ktorý by príliš úzkostlivo sledoval svoje pokroky v čnostiach, do nej môže ľahko upadnúť. *Cesta rastu* zasa môže byť veľmi dôležitým nástrojom pre spovedníkov, duchovných vodcov a sprievodcov, pretože vďaka nej môžu svojim zverencom poradiť duchovné cvičenia a prostriedky,

---

2 Dôraz na primát milosti vhodne vyjadrujú slová Terézie z Lisieux: „Všetko je milosť.“

ktoré v danom období svojho rastu a života najviac potrebujú [8].³ Záverom však môžeme povedať, že každý kresťan potrebuje kráčať *zároveň po oboch* týchto cestách. Počas kráčania po *malej ceste* si bude osvojovať úprimný a detský vzťah s Bohom a pripomínať si, aká veľa priepasť je medzi ním, drobným stvorením, a jeho Stvoriteľom. *Cesta rastu* ho zase bude pobádať, aby si všimal, či sa tento jeho dôverný vzťah s Bohom pretavuje aj do skutkov lásky a do iných čností; lebo ak nie, môže ísť len o zidealizovanú predstavu a romantickú chiméru, ktorá nemá žiaden základ v skutočnosti [9].⁴

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] TERÉZIA OD JEŽIŠA. *Vnútorň hrad*. Košice: Kláštor bosých karmelitánov Lorinčik, 2022. 236 s. ISBN 978-80-972212-5-6.
- [2] TERÉZIA Z LISIEUX. *Príbeh mojej duše*. Bratislava: Lúč, 1997. 440 s. ISBN 80-7114-130-5.
- [3] DIKASTÉRIUM PRE KLÉRUS. *Aktá apoštolského procesu Terézie od Dieťaťa Ježiša*. [cit. 2025-10-24]. Dostupné na internete: <https://www.clerus.org/clerus/dati/2000-02/29-6/procesapostoliquearticles.html>.
- [4] TERÉZIA Z LISIEUX. *Listy*. Bratislava: Lúč, 1999. 446 s. ISBN 80-7114-253-0.
- [5] KEMPENSKÝ, Tomáš. *Nasledovanie Krista*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2007, 376 s. ISBN 978-80-7162-676-3.
- [6] SVÄTÉ PÍSMO STARÉHO I NOVÉHO ZÁKONA. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2009. ISBN 978-80-7162-777-7.
- [7] STERTENBRINK, Rudolf. *Slová svätej Terézie z Lisieux*. Bratislava: Alfa, 1991. 271 s. ISBN 978-80-050095-5-6.
- [8] TANQUEREY, Adolphe. *The Spiritual Life*. Tournai: Desclee & Co., 1930, 2015. ISBN 978-1626540880.
- [9] TERÉZIA OD JEŽIŠA. *Cesta dokonalosti*. Košice: Kláštor bosých karmelitánov Lorinčik, 2019. 248 s. ISBN 978-80-972212-2-5.

---

3 Niečo iné totiž potrebuje človek, ktorý ešte pravidelne zápasí s upadaním do ťažkého hriechu, a niečo iné potrebuje človek, ktorý zápasí so subtilnejšími a rafinovanejšími chybami a pokušeniami.

4 Terézia z Avily viackrát svoje sestry upozorňuje, ako ľahko človek upadne do presvedčenia, že má čnosti, ktoré v skutočnosti nemá, a preto si v tomto smere treba dávať pozor a nikdy si nebyť úplne istí svojimi čnosťami, ale brať ich ako dar od Boha a považovať čnosti druhých za istejšie a pevnejšie.